

Obsahy a formy české státnosti I (NMgr.)

čtvrtek 14.10–15.45, č. 201

Garanti:

Prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.

PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Kód: AHS600002

Program přednáškového cyklu na letní semestr 2026:

19. 2.	Jakub Izdný	Otázka etnika a „národa“ ve středověku
26. 2.	Jaroslav Svátek	Otázka etnika a „národa“ v pozdním středověku
5. 3.	Lenka Bobková	Proklamace České koruny v rovině vizuální a paměťové
12. 3.	Blanka Zilynská	Středověké právní kodifikace v českých zemích
19. 3.	Jan Zdichynec	Právní kodifikace střední Evropy v raném novověku
26. 3.	Jaroslava Hausenblasová	Daňový systém českého státu a jeho prameny
2. 4.	„čtecí týden“	Výuka zrušena
9. 4.	Blanka Zilynská	Vývoj vztahů církevní a světské moci ve středověku
16. 4.	Jan Zdichynec	Vývoj vztahů církevní a světské moci v raném novověku
23. 4.	Jiří Hrbek	Politické myšlení v českých zemích v kontextu evropských inspiračních zdrojů v raném novověku
30. 4.	Jakub Izdný/Jan Zdichynec	Výstava o Přemyslovcích v Národním muzeu – exkurze
7. 5.	Jan Zdichynec	Česká koruna v kultuře středověku a raného novověku: kartografie, historiografie, vzdělanost
14. 5.	Christine Lebeau	Habsbourg Monarchy in the era of Enlightenment
21. 5.	Všichni vyučující	Závěrečná reflexe

Anotace:

Přednáška sleduje proměny a vývoj české státnosti, respektive českých zemí či českého státu ve středověku a v raném novověku (zhruba do roku 1800). Cílem je nejen shrnující pohled na teritoriální a státoprávní vývoj českých zemí v předmoderní době, ale také sledování průřezových témat pro tento vývoj určujících: formulace královské moci a majestátu, vztah stavovství a panovníka, vztah církevní a světské moci, vývoj právních kodifikací, středověké a raně novověké pojetí etnika či „národa“, průběh „budování“ určitých teritorií a jejich ztráty, komunikace mezi jednotlivými zeměmi, funkce rezidencí a správních sídel, vývoj panovnického ideálu, genealogické mýty vládní dynastie atd. Při výkladu bude cíleně střídána osa chronologická a tematická. Přednáška nezohlední jen vývoj Čech a Moravy, ale také dalších součástí České koruny (Slezsko, Horní a Dolní Lužice, Lucembursko atd.). Problematika bude sledována v komparativní perspektivě v evropských souvislostech. V případě distanční výuky budou buď k dispozici předtočené přednášky, anebo budou přednášky probíhat online.

Atestace:

ZS – zápočet (na základě písemného eseje v rozsahu do pěti normostran na jedno téma z problematiky přednášené v ZS dle vlastního výběru, zaslaného emailem garantům kurzu)

LS – ústní komisionální zkouška probíhá na základě problematiky přednášené v ZS a v LS a tematicky a chronologicky vyváženého seznamu relevantní literatury související s odpřednášenými tématy, který by měl být rovnoměrně rozdělen mezi práce s těžištěm v období středověku a raného novověku. Položeny budou dvě otázky, jedna ke středověku, jedna k ranému novověku. Seznam by měl čítat přinejmenším 15 položek (možno uplatnit knihy i články).

Literatura ke studiu (další tematicky zaměřené tituly budou upřesňovány v rámci jednotlivých přednášek):

ANTONÍN, Robert, Ideální panovník českého středověku, Praha 2013

BAHLCKE, Joachim (ed.), Historische Schlesienforschung: Methoden, Themen und Perspektiven, Köln – Weimar – Wien 2005.

BAHLCKE, Joachim (ed.), Geschichte der Oberlausitz, Leipzig 2001.

BEREND, Nora – URBĄCZYK, Przemysław – WISZEWSKI, Przemysław, Central Europe in the High Middle Ages. Bohemia, Hungary and Poland (c. 900–c.1300), Cambridge 2013.

BLÁHOVÁ, Marie, Národ v pojetí českých středověkých intelektuálů, in: Wspólnoty male i duze w społeczeństwach Czech i Polski w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych, Kraków 2010, s. 15–33.

BOBKOVÁ, Lenka a kol., Česká koruna na rozcestí. K dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku (1437–1526), Praha 2010.

BOBKOVÁ, Lenka a kol. (edd.), Korunní země v dějinách českého státu I–X, Praha 2003–2023.

BOBKOVÁ, Lenka, Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně, Ústí nad Labem, 1993.

BOBKOVÁ, Lenka – BŘEZINA, Luděk – ZDICHYNEC, Jan, Horní a Dolní Lužice (Stručná historie států), Praha 2008.

BOBKOVÁ, Lenka – ČAPSKÝ, Martin – KORBELÁŘOVÁ, Irena a kol., Hejtmanská správa ve vedlejších zemích Koruny české, Opava 2009.

BOBKOVÁ, Lenka – HOLÁ Mlada (edd.), Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi CSc. k nedožitým 85. narozeninám, edd., Praha – Litomyšl 2005.

BOBKOVÁ, Lenka – HOLÁ Mlada – VELÍČKA, Tomáš – WINZELER, Marius – ZDICHYNEC, Jan, Královská Horní Lužice. Panovnická reprezentace – mechanismy vlády – komunikace, Praha 2021.

BOHÁČ, Zdeněk, České země a Lužice (sebrané stati), Tišnov – Budyšín 1993.

BRANKAČK, Jan – MĚTŠK, Frido (edd.), Stawizny Serbow I–IV, Budyšín 1977.

CATALANO, Alessandro, Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách, Praha 2008

CONRAD, Norbert, Schlesien (Deutsche Geschichte im Osten Europas), Berlin 1994.

- CZECHOWICZ, Bogusław, Dvě centra v Koruně. Čechy a Slezsko na cestách integrace a rozkolu v kontextu ideologie, politiky a umění (1348–1458), České Budějovice 2011.
- ČAPSKÝ, Martin, Vévoda Přemek Opavský (1366–1433). Ve službách posledních Lucemburků, Opava 2005.
- DOBEŠ, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2. vyd., Praha 2007.
- DUCREUX, Marie-Élizabeth, Kultura – zbožnost – symbolická politika: Proměny společnosti ve střední Evropě v 17. a 18. století, edd. Ivana Čornejová – Zdeněk Hojda, překlady Adéla Stříbrná a Bronislava Cvejnová Skalická, Praha 2023
- EVANS, Robert J. W., Vznik habsburské monarchie, 1550–1700, Praha 2003.
- FAJT, Jiří (ed.), Karel IV. Císař z boží milosti, Praha 2006.
- FALADA, David a kol., Dějiny daní a poplatků, Praha 2009
- FANTYSOVÁ–MATEJKOVÁ, Jana, Un prince au carrefour de l'Europe, Wenceslas de Bohême, Paris 2013.
- FIALOVÁ, Ludmila a kol., Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha 1996.
- FRANCEK Jindřich, 24. 10. 1517 – Svatováclavská smlouva. Urození versus neurození, Havran, 2006 (Dny, které tvořily české dějiny)
- FUKALA, Radek, Slezsko. Neznámá země Koruny české. Knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740, České Budějovice 2007.
- Geschichte des Fiskalamtes in den böhmischen Ländern. I. Teil, Das Fiskalamt des Königreichs Böhmen in der älteren Zeit bis zum Jahre 1620 / auf Grund archivalischer Quellen bearbeitet von Jaroslav DEMEL, Innsbruck 1909
- GINDELY, Anton, Geschichte der böhmischen Finanzen 1526–1618, Wien 1868
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, K otázkám vztahu duchovní a světské moci v Čechách ve druhé polovině 14. století, Československý časopis historický 24, 1976, s. 244–277.
- HOLÁ, Mlada Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi v pozdním středověku a raném novověku (1437–1617), Praha 2012.
- HRBEK, Jiří a kol., Panovnický majestát. Habsburkové jako čeští králové v 17. a 18. století, Praha 2021.
- HRBEK, Jiří, Stát jako výsledek kulturního procesu. Vyústění diskuze o absolutismu v evropské historiografii, ČČH 122, č. 2, 2024, s. 251–296.
- HRBEK, Jiří – POLEHLA, Petr – ZDICHYNEC, Jan (edd.), „Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru“. Sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru, Ústí nad Orlicí 2008.
- HROCH, Miroslav – PETRÁŇ, Josef 17. století – krize feudální společnosti?, Praha 1976.
- JANÁČEK, Josef, České dějiny I/1 a 2. Doba předbělohorská 1526–1547, Praha 1968¹, 1971² a 1984.
- KADLEC, Jaroslav, Přehled českých církevních dějin I–II, 2. vyd. Praha 1991.
- KAPRAS, Jan, Právní dějiny zemí koruny České I–III, Praha 1913–1920.
- KAVKA, František, Vláda Karla IV. za jeho císařství (1355–1378), I–II, Praha 1993.
- KORTA, Waclaw, Historia Śląska do roku 1763, Warszawa 2003.
- KOZÁK, Petr, Zrod stavovského Hlohovska, Opava 2008.
- KROFTA, Kamil, Začátky české berně, Praha 1931.
- MACEK, Josef, Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526) I–IV, Praha 1992–1999.
- MALÝ, Karel – PÁNEK, Jaroslav (edd.), Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500–1619), Praha 2001.
- MALÝ, Karel – SOUKUP, Ladislav (edd.), Vývoj české ústavnosti v letech 1618 až 1918, Praha 2006.
- MAŤA, Petr, Svět české aristokracie (1500–1700), Praha 2004.
- MAUR, Eduard, 12. 5. 1743. Marie Terezie – Korunovace na usmířenou, Praha 2003.
- MEZNÍK, Jaroslav, Lucemburská Morava 1310–1423, Praha 1999.
- MIKULEC, Jiří – BENEŠ, Zdeněk – BOBKOVÁ VALENTOVÁ, Kateřina – HOLÝ, Martin – JANIŠ, Dalibor – KŮRKA, Pavel – ONDO-GREČENKOVÁ, Martina – RAKOVÁ, Svatava –

- STERNECK, Tomáš, *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*, Praha 2013 (= *Práce Historického ústavu AV ČR*, 42).
- NEJEDLÝ, Martin, *Fortuny kolo vrtkavé. Láska, moc a společnost ve středověku*, Praha 2003
- NEJEDLÝ Martin, *Le concept de nation en Bohême au XIVe et au début du XVe siècle*, in: *Nation et nations au Moyen Âge. Actes du XLIVe Congrès de la SHMESP*, Prague, 23–26 mai 2013, Paris 2014, s. 229–241.
- NEJEDLÝ Martin, „Lucemburku, jsi světloplachý netopýr, mžourající sýček a přeušatý kalous“. Zápas o dědictví lucemburské dynastie pohledem „strůjce povyražení“ Michaulta Tailleventa, in: *Historie – Otázky – Problémy* 2011, 3, č. 2, s. 161–180.
- NEJEDLÝ Martin, *Roi étranger ou roi diplomate? Jean l'Aveugle au miroir des sources tchèques*, in: *Prague Papers on the History of International Relations*, 2012, sv. 2, s. 11–36.
- NEJEDLÝ, Martin, *Středověký mýtus o Meluzíně a rodová pověst Lucemburků*, Praha 2014.
- NODL, Martin – ŠMAHEL, František (edd.), *Slavnosti, ceremonie a rituály pozdního středověku*, Praha 2014
- Nová rada, ed. Jiří Daňhelka, Praha 1950
- NOVOTNÝ, Václav, *České dějiny I/1–4*, Praha 1912–1937.
- PÁNEK, Jaroslav, *Stavovství v předbělohorské době*, in: *Folia historica Bohemica* 6, 1984, s. 163–219.
- PETERKA, Otto, *Rechtsgeschichte der böhmischen Länder I–III*, Reichenberg 1923–1933.
- PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny hmotné kultury I–II*, Praha 1985–1998.
- PETRY, Ludwig – MENZEL, Josef Joachim, *Geschichte Schlesiens*, Bd. 1: Von der Urzeit bis zum Jahre 1526; Bd. 2: Die Habsburger Zeit 1526–1740, Sigmaringen 1988.
- POHL, Walter, *Regnum und gens*, in: Pohl, Walter – Wieser, Veronika (edd.), *Der frühmittelalterliche Staat – Europäische Perspektiven*, Wien 2009, s. 435–450.
- RÜTHER, Andreas, *Region und Identität. Schlesien und das Reich im späten Mittelalter*, Köln – Weimar – Wien 2010.
- Slezsko, perla v České koruně, *Historie – Kultura – Umění*, Praha 2007.
- Slezsko. Země Koruny české. *Historie a kultura 1300–1740*, Praha 2008.
- Slezsko v dějinách českého státu, I. Od pravěku do roku 1490 (Zdeněk JIRÁSEK – Robert ANTONÍN a další), II. 1490 – 1742 (Radek FUKALA), Praha 2012.
- Stätten und Stationen religiösen Wirkens*, edd. DANNENBERG, Lars-Arne – SCHOLZE, Dietrich (*Schriften des Sorbischen Instituts* 48), Bautzen 2009
- SZŮCS, Jenő, *Tri historické regióny Európy*, Bratislava 2001.
- ŠMAHEL, František, *Idea národa v husitských Čechách*, Praha 2000.
- TAPIÉ, Victor L., *Marie Terezie a Evropa*, Praha 1998.
- TŘEŠTÍK, Dušan, *Gens Bohemorum – kmen Čechů*, in: Sommer, Petr – Třeštík, Dušan – Žemlička, Josef (edd.), *Přemyslovci. Budování českého státu*, Praha 2009, s. 137–148.
- TŘEŠTÍK, Dušan, *Národ, stát a svatí ve starším středověku*, in: *Legenda, její funkce a zobrazení. Příspěvky z mezioborového setkání konaného 14. dubna 1992 IV.*, Vlastenecké a nacionální aspekty legend o českých světcích, Praha 1992, s. 3–17.
- TŘEŠTÍK, Dušan, *Vznik Velké Moravy. Morava, Čechové a střední Evropa 791–871*, Praha 2001.
- VÁLKA Josef, *Dějiny Moravy I: Středověká Morava; II. Morava reformace, renesance a baroka*, Brno 1991, 1996.
- Velké dějiny zemí Koruny české I–X*, Praha – Litomyšl 1999–2011.
- WOLFRAM, Herwig, *Politická mapa střední Evropy v první polovině 11. století* in: Sommer, Petr (ed.), *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*, Praha 2006, s. 15–25.
- WRZESIŃSKI, Wojciech (ed.), *Dolny Śląsk. Monografia historyczna*, Wrocław 2006.
- ZELENKA, Jan, *Vlastnictví a svoboda*, in: *Historiografické a historické problémy středověku*, Praha 2016, s. 82–90.
- ŽEMLIČKA, Josef, *Čechy v době knížecí 1035–1198*, Praha 2007.

ŽEMLIČKA, Josef, Christianizace a etatizační proces ve střední Evropě in: Kouřil, Pavel (ed.), Cyrilometodějská misie a Evropa. 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu, Brno 2014, s. 22–27.

ŽEMLIČKA, Josef, Počátky Čech královských 1198–1253, Praha 2002.

ŽEMLIČKA, Josef, Přemysl Otakar II. Král na rozhraní věků, Praha 2011.

Časopisy a další periodika

Folia Historica Bohemica

Kladský sborník

Lětopis. Časopis za řeč, stawizny a kulturu Łužiskich Serbow

Medievalia Historica Bohemica

Neues lausitzisches Magazin

Opera Historica

Sobótka

Studia Medievalia Bohemica